

SKOLVERKETS ALLMÄNNA RÅD MED KOMMENTARER

Mottagande i grundsärskola
och gymnasiesärskola samt
urval till gymnasiesärskolans
nationella program

Skolverket

Mottagande i grundsärskola och
gymnasiesärskola samt urval till
gymnasiesärskolans nationella program

Publikationen finns att ladda ner som
kostnadsfri pdf från Skolverkets webbplats:
www.skolverket.se/publikationer

ISSN: 1403-4549

ISBN: 978-91-7559-332-6

Grafisk produktion: Typoform AB

Omslagsbild: Tolga Tezcan/Getty images

Skolverket, Stockholm 2018

Förord

Grundsärskolan och gymnasiesärskolan är skolformer som är anpassade för de elever som bedöms inte kunna nå upp till grundskolans, respektive gymnasieskolans, kunskapskrav därför att de har en utvecklingsstörning.

Syftet med dessa allmänna råd med kommentarer är att de ska vara ett stöd vid beslut om mottagande i grundskola och gymnasiesärskola samt vid urval till gymnasiesärskolans nationella program med offentlig huvudman.

De här allmänna råden ersätter Skolverkets tidigare allmänna råd (SKOLFS 2013:20) om mottagande i grundskola och gymnasiesärskola. Råden är även publicerade i Skolverkets författningssamling, SKOLFS 2018:251.

Peter Fredriksson
Generaldirektör

Innehåll

Inledning	6
Centrala begrepp	8
Kort om förutsättningar för mottagande i grundsärskolan och gymnasiesärskolan	9
1. När frågan om mottagande väcks	12
2. Utredning inför beslut om mottagande	16
3. Beslut om mottagande	24
4. När det framkommer att en mottagen elev inte tillhör målgruppen	32
5. Urval till gymnasiesärskolans nationella program med offentlig huvudman	33
Referenser	36
Bestämmelser som de allmänna råden utgår ifrån	38

Inledning

De allmänna råden handlar om den utredning som ska genomföras inför beslut om mottagande i grundsärskola och gymnasiesärskola. De handlar också om handläggning av ärenden om mottagande i grundsärskolan och gymnasiesärskolan samt om urval till gymnasiesärskolans nationella program med offentlig huvudman. Varje avsnitt är indelat i tre delar.

Aktuella bestämmelser

Skolverkets allmänna råd utgår alltid från en eller flera bestämmelser. Dessa allmänna råd grundar sig på bestämmelser i skollagen (2010:800) och gymnasieförordningen (2010:2039). De bestämmelser som avsnittets allmänna råd grundar sig på anges i fotnot. Bestämmelserna finns i sista avsnittet, s. 38–46.

Allmänna råd

Skolverkets allmänna råd är rekommendationer om hur huvudmän och skolpersonal bör arbeta för att uppfylla kraven i bestämmelserna. Råden bör följas om verksamheten inte arbetar på ett annat sätt som gör att kraven i bestämmelserna ändå uppfylls.

Kommentarer

Efter de allmänna råden följer kommentarer som ska göra det lättare att förstå och tillämpa råden.

De verksamheter och yrkeskategorier som berörs

Dessa allmänna råd riktar sig i huvudsak till dem som bereder och fattar beslut om mottagande av elever i grundsärskolan och gymnasiesärskolan. Det är elevens hemkommun, det vill säga i regel den kommun där eleven är folkbokförd, som ansvarar för detta.¹ Om beslutanderätt ska delegeras krävs ett beslut om delegation.²

Det är Specialpedagogiska skolmyndigheten som beslutar om mottagande i specialskolan. Beslutet ska föregås av en utredning som omfattar en pedagogisk, psykologisk, medicinsk

---

1 7 kap. 5 § andra stycket och 29 kap. 6 § skollagen (2010:800).

2 2 kap. 2 § skollagen samt 6 kap. och 7 kap. kommunallagen (2017:725).

och social bedömning. Samråd med barnets vårdnadshavare ska ske när utredningen genomförs. För elever med utvecklingsstörning i specialskolan får grundsärskolans kursplaner tillämpas om elevens vårdnadshavare lämnar sitt samtycke. Om elevens vårdnadshavare inte lämnar sitt samtycke ska eleven läsa enligt specialskolans kursplaner. Grundsärskolans kursplaner får dock tillämpas för en elev utan elevens vårdnadshavares samtycke om det finns synnerliga skäl med hänsyn till elevens bästa.³

Det saknas bestämmelser om att ett beslut om antagning till särskild utbildning för vuxna ska föregås av en utredning och vad denna i så fall ska innehålla. Målgruppen för särskild utbildning för vuxna är dock densamma som för grundsärskolan och gymnasiesärskolan. Råden bör därför i viss mån kunna vara vägledande även i arbetet inför ett beslut om antagning till särskild utbildning för vuxna. De delar av råden som till exempel handlar om samråd med vårdnadshavare är naturligtvis inte tillämpliga. Även i andra avseenden skiljer sig regleringen av särskild utbildning för vuxna från vad som gäller för grundsärskolan och gymnasiesärskolan. Råden måste därför övervägas utifrån den reglering som gäller för denna skolform.

Sammanfattningsvis kan alltså råden i tillämpliga delar vara vägledande för beslut om mottagande av elever med utvecklingsstörning i särskild utbildning för vuxna och vid beslut om att en elev i specialskolan får läsa enligt grundsärskolans kursplaner.

---

3 12 kap. 8 § skollagen.

Centrala begrepp

Vad som avses med utvecklingsstörning

Målgruppen för grundsärskolan är barn som bedöms inte kunna nå upp till grundskolans kunskapskrav därför att de har en utvecklingsstörning. Målgruppen för gymnasiesärskolan är ungdomar vars skolplikt har upphört, som påbörjar utbildningen före utgången av det första kalenderhalvåret det år de fyller 20 år, och som inte bedöms ha förutsättningar att nå upp till gymnasieskolans kunskapskrav därför att de har en utvecklingsstörning.⁴ Det som sägs i skollagen om personer med utvecklingsstörning gäller även dem som har fått en betydande och bestående begåvningsmässig funktionsnedsättning på grund av hjärnskada, föranledd av yttre våld eller kroppslig sjukdom. Personer med autism eller autismliknande tillstånd jämföras med personer med utvecklingsstörning endast om de också har en utvecklingsstörning eller en bestående begåvningsmässig funktionsnedsättning på grund av hjärnskada, föranledd av yttre våld eller kroppslig sjukdom.⁵

Utvecklingsstörning definieras som en nedsättning i intelligensförmåga konstaterad under uppväxten och en samtidig nedsättning i adaptiv förmåga eller beteende. Dessa två kriterier för att definiera utvecklingsstörning, intelligensförmåga och adaptiv förmåga, återfinns i flera diagnostiska klassifikationssystem.⁶

---

4 7 kap. 5 § och 18 kap. 4 § skollagen.

5 29 kap. 8 § skollagen.

6 I psykologutlåtanden kan diagnosen Intellektuell funktionsnedsättning (psykisk utvecklingsstörning) förekomma. Det är en diagnos som anges i diagnosmanualen DSM-5 (2013).

Kort om förutsättningar för mottagande i grundsärskolan och gymnasiesärskolan

Barnets bästa

Av 1 kap. 10 § skollagen följer att barnets bästa ska vara utgångspunkt i all utbildning. Med barn avses varje människa under 18 år. Barnets inställning ska så långt det är möjligt klarläggas. Barn ska ha möjlighet att fritt uttrycka sina åsikter i alla frågor som rör honom eller henne. Barnets åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad.

Myndighetsutövning

Beslut om mottagande i grundsärskolan eller gymnasiesärskolan är myndighetsutövning mot enskild och ett särskilt ingripande beslut för den det berör. Det är viktigt att ärenden om mottagande blir ordentligt utredda, att beslut fattas på välgrundade underlag och att vårdnadshavarna har insyn i processen. Det är också viktigt att kommunen har rutiner för hur arbetet ska gå till. Rutinerna kan beskriva processen, vem vårdnadshavarna kan vända sig till, ansvarsfördelning, vem som beslutar om vad och vilka beslut som kan överklagas. Handläggningen av ärenden ska ske i enlighet med förvaltningslagen (2017:900), vilket bland annat innebär krav på dokumentation och kommunikation. Det är viktigt att beslutet om mottagande i grundsärskolan eller gymnasiesärskolan motiveras. Syftet är att det på så sätt ska vara lättare att förstå beslutet och bedöma om det är riktigt. Motiveringen är också viktig utifrån möjligheten att överklaga (se nedan). Motiveringen ska innehålla uppgifter om vilka föreskrifter som har tillämpats och vilka omständigheter som har varit avgörande för myndighetens ställningstagande.⁷ Av motiveringen kan det framgå vilka faktorer som beaktats i den sammanvägda bedömningen vad gäller elevernas förutsättningar att nå kunskapskraven, hur faktorerna vägts samman samt vad som fallt avgörandet i tveksamma fall.

---

⁷ 32 § förvaltningslagen (2017:900).

Vårdnadshavarnas medgivande är som huvudregel en förutsättning för mottagande i grundsärskolan. Endast i rena undantagsfall kan en elev bli mottagen utan vårdnadshavares medgivande (se vidare s. 27). Ett beslut om mottagande i grundsärskolan kan inte ersättas av ett beslut om placering vid en skolenhet.⁸

Känsliga personuppgifter

Barnets hemkommun måste se till att behandlingen av personuppgifter vid handläggning av ärenden avseende mottagande i grundsärskola och gymnasiesärskola följer reglerna i dataskyddsförordningen (GDPR)⁹ och lagen (2018:218) med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning (dataskyddslagen), bland annat regler om känsliga personuppgifter och lämpliga it-säkerhetsåtgärder.

Överklagande

Ett beslut om mottagande i grundsärskolan eller gymnasiesärskolan går att överklaga. Den som delger någon ett sådant myndighetsbeslut är skyldig att informera mottagaren om detta. Beslutet får bara överklagas av vårdnadshavarna, eller av eleven själv om denne fyllt 16 år.¹⁰ Överklagandet ska lämnas in till den kommun som fattat beslutet. Det ska vara skriftligt och ha kommit in till kommunen inom tre veckor från den dag den klagande fått del av beslutet. När ett överklagande kommer in till kommunen prövar kommunen om överklagandet har kommit in i rätt tid och tar ställning till sitt tidigare fattade beslut. Kommunen ska ändra sitt beslut om kommunen bedömer att det tidigare beslutet var uppenbart felaktigt.¹¹ Överklagandet och övriga handlingar i ärendet ska skyndsamt överlämnas till Skolväsendets överklagandenämnd för prövning, om överklagandet inte avvisas. Om ett överklagat beslut ändras, helt eller delvis, av kommunen ska även det nya beslutet över-

---

8 11 kap. 29 § skollagen.

9 Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning).

10 28 kap. 12 § p. 1 och p. 8 skollagen, 6 kap. 11 § och 13 § föräldrabalken (1949:381), och 29 kap. 12 § skollagen och 33 § förvaltningslagen.

11 38–39 §§ och 44–45 §§ förvaltningslagen.

lämnas till överklagandenämnden.¹² Överklagandenämnden kan med bindande verkan fatta ett nytt beslut i det överklagade beslutets ställe. Överklagandenämndens beslut kan inte överklagas.¹³

---

12 46 § förvaltningslagen.

13 28 kap. 18 § skollagen.

1. När frågan om mottagande väcks

AKTUELLA BESTÄMMELSER

De allmänna råden om när frågan om ett mottagande väcks utgår från bestämmelser i skollagen.¹⁴

Bestämmelserna finns att läsa på s. 38, 39, 41 och 42.

ALLMÄNNA RÅD

FÖRSKOLECHEFEN I FÖRSKOLAN ELLER
REKTORN I FÖRSKOLEKLASSEN BÖR

1. se till att vårdnadshavarna och hemkommunen informeras i de fall det bedöms att barnet eller eleven kan komma att tillhöra grundsärskolans målgrupp.

LÄRAREN I FÖRSKOLEKLASSEN, GRUNDSKOLAN, SAMESKOLAN,
GYMNASIESKOLAN ELLER ELEVHÄLSANS PERSONAL BÖR

2. snarast informera rektorn om en elev, trots extra anpassningar och särskilt stöd, inte bedöms kunna uppnå grundskolans, sameskolans respektive gymnasieskolans kunskapskrav och det dessutom finns tecken på att eleven tillhör grundsärskolans respektive gymnasiesärskolans målgrupp.

REKTORN I FÖRSKOLEKLASSEN, GRUNDSKOLAN,
SAMESKOLAN ELLER GYMNASIESKOLAN BÖR

3. ha rutiner för hur skolan ska informera eleven och vårdnadshavarna när det finns behov av att utreda om eleven tillhör grundsärskolans eller gymnasiesärskolans målgrupp, och
4. ha rutiner för att informera den som beslutar om mottagande i hemkommunen om att det finns behov av att utreda om eleven tillhör grundsärskolans eller gymnasiesärskolans målgrupp.

---

¹⁴ 3 kap. 3–4 §§, 7 kap. 5 §, 18 kap. 4–5 §§ och 29 kap. 8 § skollagen.

HEMKOMMUNEN BÖR

5. ha rutiner för hur vårdnadshavarna och eleven ska få information om vilka konsekvenser det får för barnet på kort och lång sikt att vara mottagen i grundsärskolan eller gymnasiesärskolan i stället för i grundskolan respektive gymnasieskolan,
6. ha rutiner för att säkerställa att tolk anlitas vid behov, och
7. ha rutiner för att säkerställa att en utredning påbörjas så snart frågan om ett eventuellt mottagande i grundsärskolan eller gymnasiesärskolan har väckts.

KOMMENTARER

När frågan väcks om att ett barn i förskolan eller en elev i förskoleklassen kan komma att tillhöra grundsärskolans målgrupp (råd 1)

Utbildningen i förskolan och i förskoleklassen ska anpassas till alla barn och elever. Det är viktigt att barn och elever som är i behov av stöd får det utifrån sina behov och förutsättningar. Om frågan väcks redan i förskolan om att ett barn i framtiden kan komma att tillhöra grundsärskolans målgrupp behöver förskolechefen¹⁵, efter samråd med barnets vårdnadshavare, säkerställa att hemkommunen är informerad. Det är också viktigt att denna information delges ansvarig för den förskoleklass där barnet ska gå. En utredning om målgruppsstillhörighet kan sedan bli aktuell i förskoleklassen för att beslut om mottagande ska kunna ske inför grundsärskolans årskurs 1. Några barn kommer dock att gå kvar i förskolan som 6-åringar och därefter börja i årskurs 1. I dessa fall måste processen kring ett eventuellt mottagande i grundsärskolan påbörjas redan i förskolan.¹⁶

När frågan om mottagande väcks för en elev i grundskolan, sameskolan eller gymnasieskolan (råden 2, 3 och 4)

Skolans uppgift är att skapa förutsättningar för att alla elever ska kunna utvecklas så långt som möjligt. Alla elever ska ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsätt-

---

¹⁵ Från den 1 juli 2019 ska den som leder och samordnar det pedagogiska arbetet vid en förskoleenhet benämnas rektor istället för förskolechef, prop. 2017/18:194.

¹⁶ 7 kap. 4, 10, 11 a–b §§ skollagen.

ningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål. Elever som till följd av funktionsnedsättning har svårt att uppfylla de olika kunskapskrav som finns ska ges stöd som syftar till att så långt som möjligt motverka funktionsnedsättningens konsekvenser.¹⁷ Om en elev, trots skolans arbete med extra anpassningar och särskilt stöd¹⁸, inte bedöms kunna uppnå kunskapskraven och det finns indikationer på att det kan bero på en utvecklingsstörning, är det viktigt att överväga om eleven kan tillhöra målgruppen för grundskolan eller gymnasieskolan. Frågan om målgruppstillhörighet kan aktualiseras under elevens hela skolgång.

Även vårdnadshavarna kan ta upp frågan om att deras barn borde tas emot i grundskolan eller gymnasieskolan. Det ingår då i rektorns uppgifter att informera vårdnadshavarna om den utredning som behöver göras och vad den syftar till.

Nästa steg i processen är att kontakta den som beslutar om mottagande i elevens hemkommun och informera om behovet av att göra en utredning. Utredningsarbetet behandlas under rubriken *Utredning inför beslut om mottagande* på s. 16.

Hemkommunens rutiner (råden 5, 6 och 7)

Hemkommunen behöver ge kontinuerlig information och föra en dialog med vårdnadshavarna. Det är viktigt att även låta barnet komma till tals utifrån ålder och mognad. Många kommuner har valt att utse en kontaktperson som är ansvarig för alla dessa kontakter. Tolk eller teckenspråkstolk behöver anlitas i de fall eleven eller vårdnadshavarna har behov av detta.¹⁹ Användningen av tolktjänster ger bättre förutsättningar för till exempel en person som inte behärskar svenska, eller för en person med en hörselskada eller dövhet, att förstå informationen

---

17 1 kap. 4 § och 3 kap. 3 § skollagen.

18 3 kap. 5–10 §§ skollagen. Se även Skolverket (2014), *Allmänna råd med kommentarer - Arbete med extra anpassningar, särskilt stöd och åtgärdsprogram*.

19 13 § förvaltningslagen. En myndighet ska använda tolk om det behövs för att den enskilde ska kunna ta tillvara sin rätt när myndigheten har kontakt med såväl någon som inte behärskar svenska som med någon som har en funktionsnedsättning som allvarligt begränsar förmågan att se, höra eller tala. Det finns inget som hindrar myndigheterna att även i annat syfte använda sig av tolk, om de anser det motiverat för att ärendet ska bli tillfredsställande behandlat, prop. 2016/17:180.

om vilken utbildning grundsärskolan eller gymnasiesärskolan erbjuder.²⁰

Vid samråd med vårdnadshavarna och eleven är det viktigt att kommunens personal uttrycker sig tydligt och även på andra sätt underlättar för vårdnadshavarna och eleven i deras kontakter med kommunen. I den information som ges till vårdnadshavarna och eleven är det viktigt att det framgår vad som skiljer grundsärskola från grundskola och gymnasiesärskola från gymnasieskola samt vilka krav som vårdnadshavarna och eleven kan ställa på skolan. Det är också viktigt att eleven och vårdnadshavarna får information om grundsärskolans och gymnasiesärskolans målgrupp samt vilka konsekvenser det får på kort och lång sikt att gå i grundsärskolan eller gymnasiesärskolan. Till exempel kan det innebära vissa begränsningar när det gäller framtida studievalternativ och yrkesval. Samtidigt ger grundsärskolan och gymnasiesärskolan större möjligheter till anpassningar utifrån elevens funktionsnedsättning, till exempel i fråga om de kunskapskrav som ska uppnås. Kommunen behöver ge vårdnadshavarna förutsättningar att kunna fatta ett beslut som de anser bäst gagnar deras barn på kort och lång sikt.

---

20 Skolinspektionen, *Mottagande i särskolan under lupp*, 2011, dnr 40–2011:348.

2. Utredning inför beslut om mottagande

AKTUELLA BESTÄMMELSER

De allmänna råden om utredning inför beslut om mottagande utgår från bestämmelser i skollagen.²¹

Bestämmelserna finns att läsa på s. 39, 41 och 42.

ALLMÄNNA RÅD

HEMKOMMUNEN BÖR

1. ha rutiner som säkerställer att elevens och vårdnadshavarnas synpunkter tas tillvara fortlöpande under utredningens gång,
2. se till att det för elever med annan språklig bakgrund ägnas särskild uppmärksamhet åt faktorer som kan påverka förutsättningarna att göra korrekta bedömningar, och
3. ha rutiner som innebär att utredningen vid behov kompletteras i de delar som behöver klargöras.

HEMKOMMUNEN BÖR SE TILL ATT DEN PEDAGOGISKA BEDÖMNINGEN

4. fastställer om eleven har förutsättningar att kunna nå grundskolans respektive gymnasieskolans kunskapskrav, och
5. utförs av personal med adekvat specialpedagogisk kompetens.

HEMKOMMUNEN BÖR SE TILL ATT DEN PSYKOLOGISKA BEDÖMNINGEN

6. fastställer om eleven har en utvecklingsstörning, och i så fall i vilken grad, samt utförs av legitimerad psykolog.

HEMKOMMUNEN BÖR SE TILL ATT DEN MEDICINSKA BEDÖMNINGEN

7. fastställer om det finns medicinska orsaker till elevens inlärnings-svårigheter, och om dessa indikerar målgruppstillhörighet, samt utförs av legitimerad läkare.

---

²¹ 7 kap. 5 §, 18 kap. 5 § och 29 kap. 8 § skollagen.

HEMKOMMUNEN BÖR SE TILL ATT DEN SOCIALA BEDÖMNINGEN

8. fastställer om det finns sociala orsaker i eller utanför skolan som kan bidra till elevens inlärningssvårigheter, och utförs av kurator eller någon annan med adekvat utbildning.

KOMMENTARER

Samråd med vårdnadshavarna och eleven (råd 1)

När utredningen genomförs ska samråd ske med elevens vårdnadshavare.²² Vid alla kontakter med eleven och vårdnadshavarna är det viktigt att kommunen fullföljer sin skyldighet enligt förvaltningslagen.²³ Till exempel har vårdnadshavarna rätt att yttra sig över uppgifter som tillförts ärendet och kommunen ska vid behov anlita tolk.²⁴ Det är viktigt att det finns ett fortlöpande informationsutbyte mellan utredare, vårdnadshavarna och eleven utifrån elevens ålder och mognad. Vårdnadshavarnas erfarenheter av och syn på sitt barns utveckling, uppväxt och tidigare erfarenheter behöver tas tillvara för att ge en så fullständig bild som möjligt av eleven. Även eleven själv ska få komma till tals i alla frågor som rör henne eller honom. Barnets bästa ska alltid vara utgångspunkt och barnets inställning ska, så långt det är möjligt, klarläggas. Det är också viktigt att eleven blir informerad om sina rättigheter och vad de innebär i praktiken.²⁵

Vårdnadshavarnas samtycke (råd 1)

Skolan har en skyldighet att uppmärksamma elevens behov av extra anpassningar och särskilt stöd. För elever i behov av särskilt stöd har skolan, normalt i samråd med vårdnadshavarna, utarbetat ett åtgärdsprogram för att beskriva hur elevens lärande bäst kan stödjas.²⁶ När det gäller att göra den peda-

---

22 7 kap. 5 § skollagen.

23 Av 29 kap. 10 § skollagen framgår vilka bestämmelser i förvaltningslagen som ska tillämpas av en kommun, ett landsting eller en enskild huvudman i frågor som regleras i skollagen och som innebär myndighetsutövning mot en enskild.

24 13 och 25 §§ förvaltningslagen.

25 1 kap. 10 § skollagen, FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen), Artikel 7 FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning och prop. 2009/10:232 Strategi för att stärka barnens rätt.

26 3 kap. 8 och 9 § § skollagen.

gogiska delen av utredningen inför ett eventuellt mottagande är därför vårdnadshavarna i allmänhet redan involverade och något ytterligare samtycke behövs inte. Skolan kan som huvudregel ändå göra en pedagogisk bedömning om det bedöms som nödvändigt eftersom det ligger i skolans uppdrag. I de fall där elevens vårdnadshavare motsätter sig en pedagogisk bedömning kan rektorn inte förhålla sig passivt till detta, om en sådan bedömning är väsentlig för elevens bästa.

På liknande sätt som i den pedagogiska delen av utredningen är vårdnadshavarna oftast delaktiga i den sociala bedömningen och den kan i de flesta fall göras via samråd mellan den som är ansvarig för den sociala bedömningen och vårdnadshavarna. Även i samband med en social bedömning är det nödvändigt att föra en dialog med eleven och elevens vårdnadshavare.

Däremot måste elevens vårdnadshavare alltid ge sitt samtycke när det handlar om att göra en psykologisk eller medicinsk bedömning.²⁷ Om vårdnadshavarna inte ger ett sådant medgivande kan oftast inte dessa delar av utredningen genomföras. Det innebär att det inte kommer att finnas det fullständiga underlag som krävs för att kunna fatta beslut om mottagande och att ärendet kan behöva avslutas. Om vårdnadshavare motsätter sig en utredning behöver skolan ändå fortsätta att ha en dialog med vårdnadshavarna om det behov av särskilt stöd som kan konstateras.

En psykologisk eller medicinsk bedömning kan dock genomföras även utan vårdnadshavarnas medgivande om eleven har uppnått en sådan ålder och mognad att hon eller han själv råder över detta. Barnets åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad. Om eleven har fyllt 16 år har hon eller han rätt att själv föra sin talan i ärenden.²⁸

Eftersom en utredning om mottagande i grundsärskolan eller gymnasiesärskolan kan involvera flera myndigheter och organisationer är det viktigt att handläggare och utredare är väl förtrodda med offentlighets- och sekretesslagstiftningen eftersom det kan finnas uppgifter om eleven som skyddas av denna lagstiftning. Därför är det angeläget att inhämta vårdnadshavarnas samtycke till informationsutbyte.

---

27 6 kap. 11, 13 och 13 a §§ föräldrabalken.

28 1 kap. 10 § och 29 kap. 12 § skollagen.

Elever med annan språklig bakgrund (råd 2)

Extra uppmärksamhet bör ägnas åt faktorer som kan påverka utredningen och dess resultat. Det är viktigt att se till att det är elevens kognitiva förmågor som mäts och inte eventuella språksvårigheter. Även kulturella skillnader kan påverka bedömningen. Till exempel kan valet av testbatteri för att mäta intelligensnivå påverka resultatet. Ett annat exempel som kan påverka resultatet är om eleven har haft en ofullständig skolgång.

Komplettering av utredningsunderlaget (råd 3)

Finns det tveksamheter eller oklarheter i utredningen, till exempel att den inte ger svar på vad som efterfrågats, eller att den i övrigt inte håller tillräcklig kvalitet, är det viktigt att kommunen ser till att kompletterande uppgifter hämtas in. Innan ett beslut kan fattas om att en elev kan tas emot i grundskolan eller gymnasieskolan behöver de olika delarna i utredningen tillsammans ge en samlad bild av eleven.

De bedömningar som ingår i hemkommunens utredning (råden 4, 5, 6, 7 och 8)

Elevens hemkommun ansvarar för att en utredning genomförs som kan ligga till grund för en samlad bedömning av om eleven kan tas emot i grundskolan eller gymnasieskolan. I utredningen avseende mottagande i grundskolan ska det alltid ingå en pedagogisk, psykologisk, medicinsk och social bedömning för att ge en så allsidig bild som möjligt av eleven.²⁹ Omfattningen av utredningen och dess olika delmoment får avgöras utifrån omständigheterna i det enskilda fallet.

Det är viktigt att de personer som genomför de olika delarna i utredningen har relevant kompetens och utbildning samt att bedömningarna håller en god kvalitet. Dessutom är det viktigt att miljön och situationen är trygg för eleven vid bedömningstillfällena. En fördel kan vara att den som gör bedömningen har personlig kännedom och kunskap om eleven. Skolans lärare och elevhälsans personal kan ha kompetens för att göra de bedömningar som ingår i utredningen men ibland kan extern expertis behöva anlitas, till exempel inom habiliteringen.

---

²⁹ 7 kap. 5 § skollagen.

I en utredning ska det klargöras om eleven tillhör grundskolans respektive gymnasieskolas målgrupp (nedan kallad målgruppen), det vill säga att eleven inte bedöms kunna nå upp till grundskolans respektive gymnasieskolas kunskapskrav därför att hon eller han har en utvecklingsstörning eller ett tillstånd som enligt skollagen jämförs med utvecklingsstörning. Först efter en sammanvägning av en omsorgsfullt gjord pedagogisk, psykologisk, medicinsk och social bedömning kan en målgrupps tillhörighet fastställas. Det är därför varken möjligt eller önskvärt att endast bygga ett mottagande på en precisering av en viss intelligenskvot.

De pedagogiska och psykologiska bedömningarna lyfter fram aspekter som kan tyda på att eleven tillhör målgruppen. Den sociala bedömningen avser att utesluta andra förklaringar till elevens inlärningssvårigheter än utvecklingsstörning och utgör därför ett viktigt komplement till de övriga delarna av utredningen. Den medicinska bedömningen kan lyfta fram såväl aspekter som kan tyda på att eleven tillhör målgruppen, till exempel kromosomavvikelse, som aspekter som möjliggör andra förklaringar än utvecklingsstörning till elevens svårigheter att nå kunskapskraven, till exempel neuropsykiatriska diagnoser. En utredning är inte fullständig förrän alla fyra bedömningarna har gjorts.

Det är viktigt att skolan fortsätter att stödja elevens lärande under hela utredningsperioden och inte avvaktar med extra anpassningar och särskilt stöd med hänvisning till den pågående utredningen.

För de flesta elever som ska börja gymnasieskolan finns redan en utredning och ett beslut om målgrupps tillhörighet eftersom de tidigare har gått i grundskolan. Om en utredning saknas, eller om det av andra skäl bedöms vara nödvändigt, ska hemkommunen se till att en utredning görs för att klargöra om eleven tillhör målgruppen.³⁰ I de flesta fall bör det därför räcka med en bedömning av om den tidigare utredningen ger all nödvändig information. Om den tidigare utredningen har brister bör den kompletteras eller eventuellt göras om. En ny utredning behöver också göras om elevens kunskapsutveckling har förbättrats på ett sådant sätt sedan den tidigare utredningen att det är osäkert om eleven tillhör gymnasieskolas målgrupp.

---

30 18 kap. 5 § skollagen.

Den pedagogiska bedömningen (råden 4 och 5)

Det är viktigt att den eller de som genomför den pedagogiska bedömningen har adekvat kompetens. Detta innebär i normalfallet en speciallärare, specialpedagog, legitimerad lärare med specialpedagogisk kompetens eller annan personal med specialpedagogisk kompetens. Om elevens ordinarie lärare inte ska genomföra den pedagogiska bedömningen är det ändå viktigt att den kunskap om eleven som den läraren har tas tillvara och vägs in i bedömningen. I de fall eleven deltar i modersmålsundervisning kan med fördel modersmållärares bedömning ingå som en del i bedömningen. Även annan personal som arbetar med eleven, till exempel assistenter, kan bidra med viktig information.

Syftet med den pedagogiska bedömningen är att ge en allsidig och realistisk bild av elevens förutsättningar att nå kunskapskraven i grundskolan respektive gymnasieskolan.

Det är inte reglerat i några författningar vad som bör ingå i en pedagogisk bedömning. Det kan därför vara bra att kommunen har rutiner som tydliggör vad som ska belysas och redovisas i en sådan bedömning av elevens pedagogiska situation och kunskapsutveckling i olika ämnen. Elevens möjligheter att uppnå kunskapskraven är beroende av många faktorer. En pedagogisk bedömning kan därför behöva baseras på en kartläggning av förhållanden såväl på individ- och gruppnivå som på skolnivå.³¹ Det är angeläget att det ingår en redogörelse för vilka anpassningar av undervisningen och vilka stödinsatser som har genomförts och resultaten av dessa. Elevens individuella utvecklingsplan och åtgärdsprogram är också viktiga underlag i den pedagogiska bedömningen.

Den psykologiska bedömningen (råd 6)

En psykologisk bedömning bör göras av en legitimerad psykolog, till exempel skolpsykologen eller en externt anlita psykolog. Syftet är att fastställa om eleven har en utvecklingsstörning eller inte. Det är lämpligt att psykologen även redovisar elevens kognitiva nivå, det vill säga allmänintellektuell nivå, för att ge underlag till de beslut som senare ska fattas om en mottagen elev ska läsa ämnen eller ämnesområden i grundsärskolan. Intelligenstestningen är viktig men den måste sättas in i ett

---

31 Skolverket (2014). *Allmänna råd med kommentarer – Arbete med extra anpassningar, särskilt stöd och åtgärdsprogram*.

sammanhang. Bedömningen av barnets eller elevens adaptiva förmåga, det vill säga hur han eller hon kan använda sin förmåga i olika sammanhang, är lika viktig för helheten.³² Bedömningen kan bland annat innefatta en redogörelse för elevens utveckling fram till den aktuella tidpunkten (utvecklingsanamnes), testning med metodik som avser att mäta allmän-intellektuell nivå, kartläggning av adaptiv förmåga samt kvalitativ analys av testningar och skattningar i relation till utvecklingsanamnesen.

Andra gånger kan psykologen anse att det behövs ytterligare utredning för att klargöra orsakerna till en elevs skolsvårigheter, till exempel om det kan vara en syn- eller hörselskada, ADHD-problematik, autismspektrumtillstånd eller specifik språkstörning. Det kan således handla om funktionsnedsättningar och medicinska aspekter som påverkar inlärningsförmågan utan att eleven behöver ha en utvecklingsstörning. Med specifik språkstörning menas en språkstörning som utesluter andra funktionsnedsättningar där språkstörning ingår. En logoped har kompetens att avgöra om eleven har en sådan språkstörning.

Den medicinska bedömningen (råd 7)

En medicinsk bedömning bör göras av en legitimerad läkare. Syftet är att redovisa om det finns medicinska faktorer som indikerar en utvecklingsstörning. Om läkaren bedömer att det istället finns andra orsaker än utvecklingsstörning som kan orsaka elevens uppvisade skolsvårigheter behöver detta beskrivas i bedömningen.

Den medicinska bedömningen kan till exempel visa att det finns en bestående begåvningsmässig funktionsnedsättning på grund av hjärnskada, föranledd av yttre våld eller kroppslig sjukdom. Den medicinska bedömningen kan också till exempel visa att eleven har kromosomavvikelse, genetiska skador eller missbildningar som medför en utvecklingsstörning. För att få diagnosen utvecklingsstörning behöver inte orsaken till utvecklingsstörningen vara känd, men en sådan uppgift kan tala för ett beslut om att eleven bör tas emot i grundskolan eller gymnasieskolan.

---

³² AAIDD, *Intellectual disability. Definition classification and systems of support*, 2010.

Andra gånger kan läkaren anse att det behövs ytterligare utredning för att klargöra orsakerna till en elevs skolsvårigheter, till exempel om det kan vara en syn- eller hörselskada, ADHD-problematik, autismspektrumtillstånd eller specifik språkstörning. Det kan således handla om funktionsnedsättningar och medicinska aspekter som påverkar inlärningsförmågan utan att eleven behöver ha en utvecklingsstörning.

Den sociala bedömningen (råd 8)

En social bedömning bör göras av en kurator eller annan person med adekvat utbildning, till exempel skolkurator eller externt anlita kurator. Syftet är att redovisa om det finns sociala orsaker och bakgrundsfaktorer som är av sådan karaktär att de kan förklara elevens svårigheter. Finns inga sådana omständigheter är det viktigt att detta framgår av bedömningen, så att man till exempel dokumenterar att man inte funnit några sociala faktorer som bedöms kunna ligga till grund för elevens svårigheter. Den normala arbetsgången vid den sociala delen av utredningen är att en dialog förs med eleven och vårdnadshavarna som är de som i allmänhet har mest bakgrundsinformation att ge.

Elevers utveckling, mognad och möjligheter att ta till sig undervisningen kan påverkas av sociala faktorer såväl i som utanför skolan. Den sociala bedömningen behöver belysa om det finns sociala svårigheter av sådan art, till exempel i elevens nuvarande eller tidigare skolgång eller traumatiska upplevelser i uppväxtmiljön, att det kan medföra att elevens kapacitet och förmågor kan misstolkas. Det innebär dock inte att en utredning behöver göras av socialtjänsten, utan en social bedömning kan vanligen byggas på samtal mellan kurator, vårdnadshavare och elev.

Om det framkommer att det finns sociala problem i hemmiljön kan kuratorn, företrädesvis i samarbete med vårdnadshavarna, kontakta socialtjänsten. Om personal i en förskola eller en skola får kännedom om eller misstänker att ett barn eller en elev far illa har huvudmannen och personalen på förskolan eller skolan skyldighet att göra en anmälan till socialnämnden.³³

---

33 29 kap. 13 § skollagen och 14 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453).

3. Beslut om mottagande

AKTUELLA BESTÄMMELSER

De allmänna råden om beslut om mottagande utgår från bestämmelser i skollagen.³⁴

Bestämmelserna finns att läsa på s. 39, 40, 41 och 43.

ALLMÄNNA RÅD

Beslut om mottagande

HEMKOMMUNEN BÖR

1. ha rutiner för hur utredningen inför att fatta beslut om mottagande i grundsärskolan och gymnasiesärskolan ska bedrivas,
2. se till att vårdnadshavarnas medgivande till att barnet tas emot i grundsärskolan är skriftligt och har inhämtats innan beslut om mottagande fattas, och
3. utifrån utredningen ge rekommendationer till huvudmannen inför dennes beslut om eleven huvudsakligen ska läsa ämnen eller ämnesområden i grundsärskolan.

Beslut om ämnen eller ämnesområden i grundsärskolan

HUVUDMANNEN FÖR UTBILDNINGEN BÖR

4. ta sin utgångspunkt i rekommendationer från hemkommunen när huvudmannen fattar beslut om eleven huvudsakligen ska läsa grundsärskolans ämnen eller ämnesområden.

Beslut om mottagande på försök i grundsärskolan

HUVUDMANNEN FÖR UTBILDNINGEN BÖR

5. erbjuda mottagande på försök under högst sex månader om vårdnadshavarna är osäkra på vilken skolform de vill att deras barn ska tas emot i, och
6. använda möjligheten att låta eleven pröva skolgång i grundsärskolan endast i de fall där det är klart att eleven tillhör målgruppen.

---

³⁴ 7 kap. 5 och 8–9 §§, 11 kap. 8 §, 18 kap. 5 § samt 29 kap. 10 § skollagen.

Verkställighet av beslut om mottagande

HEMKOMMUNEN BÖR

7. ha rutiner som säkerställer att eleven omedelbart tas emot i rätt skolform och att elevens utbildning snarast utgår från de bestämmelser som gäller för skolformen.

Möjligheten att läsa som integrerad elev

REKTOR FÖR GRUNDSKOLAN ELLER SAMESKOLAN BÖR

8. se till att det finns rutiner som säkerställer att en elev som är mottagen i grundsärskolan men är integrerad elev i grundskolan eller sameskolan får en utbildning som följer de bestämmelser som gäller för grundsärskolan.

KOMMENTARER

Beslut om mottagande i grundsärskolan eller gymnasiesärskolan (råd 1)

Det är alltid elevens hemkommun som ansvarar för att en utredning blir gjord om elevens målgruppsstillhörighet och där efter fattar beslut i ärendet.³⁵ Om eleven flyttar till en annan kommun behöver den nya hemkommunen inte göra någon ny utredning eller fatta något nytt beslut, såvida det inte bedöms att utredningsunderlaget är bristfälligt eller att det framkommer ny information som indikerar att det tidigare beslutet kan vara felaktigt. Det är angeläget att den nya hemkommunen begär in och får handlingarna från elevens tidigare hemkommun.³⁶

Om en elev i grundsärskolan eller gymnasiesärskolan får sin utbildning i en annan kommun än hemkommunen behöver den mottagande kommunen försäkra sig om att hemkommunen har gjort en fullständig utredning av eleven och begära in hemkommunens beslut om elevens målgruppsstillhörighet.

Det är viktigt att alla ärenden om mottagande i kommunen behandlas på ett effektivt och likvärdigt sätt och att det på förhand finns rutiner i kommunen för hur arbetet ska bedrivas när ett ärende aktualiseras.

---

³⁵ 7 kap. 5 § och 18 kap. 5 § skollagen.

³⁶ Eftersom materialet kan innehålla känsliga uppgifter kan en sekretessprövning behöva göras, om inte vårdnadshavarnas samtycker till att uppgifterna överlämnas.

Beslutet om att en elev har rätt att tas emot eller inte i grundskolan eller i gymnasieskolan fattas efter en noggrann analys och sammanställning av utredningens olika delar. Om utredningsunderlaget är ofullständigt bör det kompletteras. Den som ska fatta det slutliga beslutet kan med fördel samverka med elevhälsans personal vid den samlade bedömningen av utredningsunderlaget. Beslutet behöver skriftligen delges eleven och elevens vårdnadshavare.³⁷

Även om utredningen håller god kvalitet kan resultatet bli att det är tveksamt om eleven tillhör grundskolans respektive gymnasieskolas målgrupp. Visar utredningen att det är tveksamt fattas beslutet att eleven inte tas emot i grundskolan. Därefter kan det finnas anledning till fortsatta observationer av elevens kunskapsutveckling för att eventuellt göra en förnyad utredning senare. I dessa fall är skolans förmåga att anpassa skolsituationen till elevens förutsättningar extra viktig.

Särskilt om beslut om mottagande i gymnasieskolan (råd 1)

De elever som tillhör gymnasieskolas målgrupp har rätt att bli mottagna i gymnasieskolan om utbildningen påbörjas före utgången av det första kalenderhalvåret det år de fyller 20 år. Om eleven inte har gått ut grundskolan ska hemkommunen fatta beslut om ett mottagande efter att ha prövat om eleven tillhör målgruppen. En utredning likt den för grundskolan ska göras om detta inte redan är gjort eller om det finns andra skäl som visar att det behövs en förnyad utredning.³⁸ Det måste alltid fattas ett beslut om mottagande i gymnasieskolan.

Vårdnadshavarnas medgivande till mottagande i grundskolan (råd 2)

Innan ett beslut kan fattas om mottagande behöver den som ansvarar för beslutet, eller den kontaktperson som finns i kommunen, underrätta vårdnadshavarna och eleven om vad som

---

37 Se justitieombudsmannens uttalande om att underrättelser om myndighetsbeslut som kan överklagas bör ske skriftligen. Riksdagen, redogörelse 1999/2000:JO1.

38 18 kap. 4 och 5 §§ skollagen.

framkommit i de olika bedömningarna i utredningen. Även här är det viktigt att vid behov använda tolk.³⁹

Hemkommunen behöver inhämta vårdnadshavares medgivande innan hemkommunen fattar ett beslut om mottagande i grundsärskolan. För tydlighetens skull bör medgivandet vara skriftligt. I förarbetena till skollagen betonas vikten av att vårdnadshavarna ska kunna välja skolform för sitt barn. Om inte båda vårdnadshavarna ger sitt medgivande ska barnet som huvudregel inte tas emot i grundsärskolan.⁴⁰

Vårdnadshavarna ska informeras om att de som huvudregel har rätt att själva avgöra om deras barn ska tas emot i grundsärskolan, förutsatt att barnet tillhör grundsärskolans målgrupp, eller om barnet trots detta ska gå i grundskolan. Det innebär att vårdnadshavaren kan välja att inte lämna sitt medgivande till ett mottagande trots att utredningen visar att barnet hör till grundsärskolans målgrupp.

Vårdnadshavarnas möjlighet att motsätta sig ett mottagande i grundsärskolan kan också utnyttjas efter det att ett beslut om mottagande har fattats, till exempel om någon av vårdnadshavarna senare anser att placeringen inte är den rätta. I sådana fall ska elevens hemkommun besluta att eleven inte längre ska vara mottagen i grundsärskolan om man inte bedömer att det föreligger synnerliga skäl att gå emot vårdnadshavarnas vilja.⁴¹

Synnerliga skäl att gå emot vårdnadshavarnas vilja vid mottagande i grundsärskola (råd 2)

Ibland kan det uppkomma situationer där hemkommunen anser att vårdnadshavarnas vilja uppenbart inte överensstämmer med barnets behov och förutsättningar utifrån den utredning som har gjorts. Hemkommunen har då en möjlighet att gå emot vårdnadshavarnas vilja vid mottagande i grundsärskolan om det finns synnerliga skäl med hänsyn till barnets bästa.⁴² Vad som är barnets bästa eller vilka de synnerliga skälen kan vara anges inte i skollagen eller i förarbetena till skollagen utan

---

39 Prop. 2009/10:165 och *Mottagandet i särskolan under lupp*, Skolinspektionens rapport om riktad tillsyn (Dnr 40-2011:348) s. 17.

40 Prop. 2009/10:165 s. 334.

41 Av 29 kap. 12 § skollagen följer att elever som har fyllt 16 år har rätt att själva föra sin talan i mål och ärenden.

42 7 kap. 5 § skollagen.

måste avgöras i varje enskilt fall, men synnerliga skäl kan bara användas undantagsvis.⁴³ Dels behöver det vara uppenbart att eleven inte har förutsättningar att klara av en utbildning i grundskolan, dels behöver det vara tydligt att barnets bästa är oförenligt med vårdnadshavarnas val av skolform för barnet.⁴⁴ Om en kommun fattar beslut med hänvisning till synnerliga skäl är det viktigt att det i motiveringen framgår vilka synnerliga skäl som ligger till grund för att gå emot vårdnadshavarnas vilja. Beslutet går att överklaga till Skolväsendets överklagandenämnd.

Beslut om ämnen eller ämnesområden i grundsärskolan (råden 3 och 4)

Alla elever ska ges den ledning och stimulans de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt i enlighet med utbildningens mål.⁴⁵ När ett mottagande i grundsärskolan sker ska huvudmannen för utbildningen besluta om eleven huvudsakligen ska läsa ämnen eller ämnesområden.⁴⁶ Det innebär att det kan vara antingen en kommun eller en enskild huvudman som avgör detta.

Som stöd för att huvudmannen ska kunna fatta ett sådant beslut kan rekommendationer från hemkommunen utifrån utredningen behövas. I utredningsunderlaget behöver det därför finnas information som underlättar för den blivande huvudmannen att kunna besluta om eleven huvudsakligen ska följa kursplanerna för ämnen eller ämnesområden i grundsärskolan.

Rektorn får besluta att en elev som mottagits i grundsärskolan och som har förutsättningar för det ska läsa en kombination av ämnen och ämnesområden enligt grundsärskolans kursplaner samt ämnen enligt grundskolans kursplaner.⁴⁷

---

43 Prop. 2009/10:165 s. 389.

44 Prop. 2009/10:165 s. 389.

45 1 kap. 4 § och 3 kap. 3 § skollagen.

46 11 kap. 8 § skollagen.

47 11 kap. 8 § skollagen.

*Nationellt eller individuellt program i gymnasiesärskolan
(råden 3 och 4)*

När det gäller gymnasiesärskolan har alla elever som tillhör målgruppen och som har sökt rätt att tas emot på ett nationellt program inom gymnasiesärskolan. Hemkommunen ska göra en bedömning av om en ungdom som har sökt till ett individuellt program inom gymnasiesärskolan har förutsättningar att följa undervisningen på ett nationellt program. Om hemkommunen bedömer att den sökande inte har förutsättningar att följa undervisningen på ett nationellt program, ska den sökande tas emot på ett individuellt program. Om hemkommunen bedömer att den sökande har förutsättningar att följa undervisningen på ett nationellt program, ska kommunen bereda henne eller honom tillfälle att så snart som möjligt söka till ett nationellt program.⁴⁸

*Beslut om mottagande på försök i grundskolan
(råden 5 och 6)*

Om en elev i grundskolan eller specialskolan uppfyller villkoren för målgruppstillhörighet men vårdnadshavarna är tveksamma till att deras barn ska gå i grundskolan bör de informeras om att det finns en möjlighet att deras barn kan tas emot där på försök under en period om högst sex månader. Ett sådant mottagande på försök förutsätter att berörda huvudmän är överens och att elevens vårdnadshavare medger detta. I dessa fall ska skolan följa de bestämmelser som gäller för elever i grundskolan.

Ett skolformsbyte på försök i annan skolform är en stor förändring för eleven. Därför behöver en försöksplacering användas restriktivt och endast i de fall där det är klarlagt att eleven tillhör målgruppen och att ärendet med stor sannolikhet bedöms leda till beslut om mottagande i grundskolan.⁴⁹ Möjligheten att tas emot på försök finns inte för gymnasiesärskolan.

---

48 19 kap. 29 § skollagen.

49 7 kap. 8 § skollagen.

Verkställighet av beslut om mottagande (råd 7)

Om beslut om mottagande fattas före årskurs 1 kan beslutet verkställas tidigast när eleven börjar i grundskolans årskurs 1.⁵⁰

När ett beslut har fattats om att en elev som redan går i grundskolan eller i gymnasieskolan ska tas emot i grundskolan eller gymnasieskolan behöver beslutet verkställas omedelbart. Om en överenskommen placering i en klass eller grupp vid en skolenhet inte kan ske omedelbart behöver utbildningen för eleven ändå utgå från de bestämmelser som gäller för grundskolan eller gymnasieskolan snarast efter beslutet.

Möjlighet att läsa som integrerad elev i grundskolan eller sameskolan (råd 8)

Det finns möjlighet för elever i grundskolan att få sin utbildning inom grundskolan eller sameskolan, om de huvudmän som berörs är överens om detta och elevens vårdnadshavare medger det. Vårdnadshavarna kan önska att deras barn ska vara integrerad elev i en grundskoleklass eller i en sameskoleklass. De har dock ingen ovillkorlig rätt till detta. Att vara mottagen i grundskolan men gå som integrerad elev i en grundskoleklass eller i en sameskoleklass innebär att eleven följer de bestämmelser som gäller för grundskolan och får läsa efter grundskolans kursplaner. Det är viktigt att rektorn informerar elevens lärare om att eleven ska läsa enligt de bestämmelser som gäller för den skolform eleven är mottagen i. Rektorn för den skolenhet där eleven får sin undervisning får dock besluta om de undantag från bestämmelserna som krävs med hänsyn till undervisningens uppläggning.⁵¹ Det kan till exempel handla om undantag från grundskolans timplan men det ska ske på ett sätt som ger eleven förutsättningar att nå skolforms kunskapskrav och mål.⁵²

En elev som går i en fristående grundskola när eleven tas emot i grundskolan kan gå kvar i sin grundskoleklass vid den fristående grundskolan. I de fall en huvudman har ett godkännande för fristående grundskola och önskar integrera en eller flera elever som är mottagna i grundskolan behöver huvudmannen inte ansöka om godkännande för grundskola.

---

⁵⁰ 7 kap. 4, 10, 11 a–b §§ skollagen.

⁵¹ 7 kap. 9 § skollagen.

⁵² Skolverket (2014) *Integrerade elever*.

En lärare behöver inte ha en speciallärarexamen för att vara behörig att undervisa i en grundskoleklass med integrerade elever. En grundsärskoleelev som är integrerad i grundskolan kan eventuellt behöva särskilt stöd för att nå grundsärskolans kunskapskrav. För att bedriva undervisning som avser särskilt stöd krävs en lärare som har en speciallärarexamen.

4. När det framkommer att en mottagen elev inte tillhör målgruppen

AKTUELLA BESTÄMMELSER

De allmänna råden om beslut om mottagande utgår från bestämmelser i skollagen.⁵³

Bestämmelserna finns att läsa på s. 40 och 42.

ALLMÄNNA RÅD

REKTOR BÖR

1. ha rutiner för att informera hemkommunen om något tyder på att en mottagen elev inte tillhör grundsärskolans eller gymnasiesärskolans målgrupp.

HEMKOMMUNEN BÖR

2. ha rutiner för att säkerställa att en utredning påbörjas skyndsamt när något tyder på att en mottagen elev inte tillhör grundsärskolans eller gymnasiesärskolans målgrupp, och
  3. ha rutiner för handläggning och beslut då det framkommer att en mottagen elev inte tillhör grundsärskolans eller gymnasiesärskolans målgrupp.
-

KOMMENTARER

Rutiner och beslut när det framkommer att en mottagen elev inte tillhör målgruppen (råden 1, 2 och 3)

Om en elev som är mottagen i grundsärskolan eller gymnasiesärskolan inte tillhör målgruppen ska hemkommunen fatta beslut om och se till att eleven byter skolform till grundskolan respektive gymnasieskolan. Det är viktigt att hemkommunen säkerställer att övergången sker på ett sätt som överensstämmer med barnets bästa. Den fortsatta skolgången måste utformas efter elevens behov och förutsättningar. Eleven kan behöva kompensation avseende undervisningstid i vissa ämnen. Till exempel har en elev som gått i grundsärskolan läst färre timmar engelska än elever i grundskolan.

---

⁵³ 7 kap. 5 a–b §§ och 18 kap. 6–7 §§ skollagen.

5. Urval till gymnasiesärskolans nationella program med offentlig huvudman

AKTUELLA BESTÄMMELSER

De allmänna råden om beslut om mottagande utgår från bestämmelser i gymnasieförordningen.⁵⁴

Bestämmelserna finns att läsa på s. 45 och 46.

ALLMÄNNA RÅD

EN OFFENTLIG HUVUDMAN FÖR UTBILDNINGEN BÖR

1. ha rutiner för urval när antalet platser på ett nationellt program som huvudmannen anordnar är färre än antalet sökande till utbildningen,
  2. säkerställa att det i rutinerna för urval klargörs hur bedömningen av vilken elev som har störst behov av utbildningen ska göras, och
  3. informera elever och vårdnadshavare om hur urvalet sker inför elevens ansökan till gymnasiesärskolan.
-

KOMMENTARER

Urval (råden 1, 2 och 3)

Varje kommun ansvarar för att alla ungdomar i kommunen som tillhör gymnasiesärskolans målgrupp erbjuds utbildning av god kvalitet i gymnasiesärskolan.⁵⁵ Gymnasiesärskolans nationella program är öppna för alla elever som tillhör gymnasiesärskolans målgrupp.⁵⁶

En elev som söker till ett nationellt program ska lämna in sin ansökan till hemkommunen. Om ansökan avser mer än en utbildning ska sökanden ange i vilken ordning hon eller

---

⁵⁴ 7 kap. 11–12 §§ gymnasieförordningen (2010:2039).

⁵⁵ 18 kap. 27 § skollagen.

⁵⁶ Skolverket (2016) Rapport 435 *Gymnasiesärskolan – uppföljning och analys av 2013 års reform* s. 7.

han önskar respektive utbildning. Det är huvudmannen för den sökta utbildningen som beslutar om den sökande ska tas emot.⁵⁷ Hemkommunen prövar dock frågan om en sökande tillhör målgruppen för gymnasiesärskolan. Hemkommunens beslut ska föregås av en utredning motsvarande den som enligt skollagen (7 kap. 5 § andra stycket) ska göras inför beslut om mottagande i grundsärskolan, om en utredning saknas eller det av andra skäl bedöms nödvändigt.⁵⁸

Kommunen ska sträva efter att erbjuda ett allsidigt urval av nationella program.⁵⁹ Kommunen bör också göra ansträngningar för att anpassa utbildningsutbudet i gymnasiesärskolan så att de sökandes önskemål blir tillgodosedda i så stor utsträckning som möjligt.⁶⁰ Det kan dock ändå komma att uppstå situationer när ett urval måste göras.

Om antalet platser på ett nationellt program som anordnas av en offentlig huvudman är färre än antalet sökande ska företräde ges till den som har störst behov av utbildningen. Urval, antagning och övrig fördelning av platser ska göras sakligt och opartiskt.⁶¹ Det är därför viktigt att urvalsprocessen är rättssäker och transparent så att det är tydligt på vilka grunder huvudmannen gör urvalet. Huvudmannens rutiner behöver utformas på ett sätt som säkerställer detta och att de bedömningar som huvudmannen gör är likvärdiga. Tydliga rutiner underlättar urvalsprocessen och elevens och vårdnadshavarens insyn i denna. Huvudmannens rutiner kan till exempel beskriva urvalsprocessens olika steg samt hur och när information ges till elev och vårdnadshavare.

Det är viktigt att urvalet görs utifrån kriterier som är kända och kommunicerade. På ett nationellt program i gymnasiesärskolan som anordnas av en offentlig huvudman ska företräde ges till den som har störst behov av utbildningen om antalet platser är färre än antalet sökande. Huvudmannen behöver därför i sina rutiner för urval klargöra hur huvudmannen gör bedömningen av vilken elev som har störst behov av utbildningen och vad som ligger till grund för en sådan bedömning.

---

57 19 kap. 28–29 §§ skollagen.

58 18 kap. 5 § skollagen.

59 19 kap. 34 § skollagen.

60 Proposition 2011/12:50 s. 84.

61 7 kap. 11–12 §§ gymnasieförordningen.

Att det är behovet av utbildningen som ska bedömas innebär att det inte är ett generellt behov av utbildning som ska bedömas när urvalsregeln tillämpas utan den sökandes behov av den aktuella utbildningen. Det är viktigt att det görs en bedömning av varje individs behov och en bedömning av om den aktuella utbildningen tillgodoser det individuella behovet. Huvudmannen behöver vid behovsprövningen väga de sökandes behov av utbildningen mot varandra.⁶²

Det är viktigt att det är tydligt på vilka grunder huvudmannen fastställer elevens behov. Gymnasiesärskolans nationella program är yrkesutbildningar som bland annat är avsedda att ge en god grund för yrkesverksamhet. Vid bedömningen av vilken elev som har störst behov av utbildningen kan huvudmannen därför till exempel ta hänsyn till den sökandes behov av den aktuella utbildningen för att kunna etablera sig på arbetsmarknaden. Huvudmannen kan även ta hänsyn till andra faktorer vid bedömningen av vilken elev som har störst behov av utbildningen.

Det är viktigt att huvudmannen skaffar sig ett allsidigt underlag inför bedömningen av en elevs behov av utbildningen. Elevens behov av utbildningen kan till exempel bedömas i samband med att eleven gör besök på ett eller flera av gymnasiesärskolans nationella program under sina senare år i grundskolan. Samtal med eleven, elevens vårdnadshavare och personal på den avlämnande skolan är också viktiga källor till information vid huvudmannens bedömning av en elevs behov.

Efter urval bland de sökande ska huvudmannen besluta om antagning.⁶³ Eleverna behöver därefter informeras om beslutet.

---

62 Jfr SOU 2018:71 s. 161 ff.

63 7 kap. 13 § gymnasieförordningen.

Referenser

Lagar

Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning)

Lagen (2018:218) med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning

FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen)

FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning

Föräldrabalken (1949:381)

Förvaltningslagen (2017:900)

Kommunallagen (2017:725)

Offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

Skollagen (2010:800)

Socialtjänstlagen (2001:453)

Förordningar

Förordning (SKOLFS 2010:255) om läroplan för grundsärskolan

Förordning (SKOLFS 2013:148) om läroplan för gymnasiesärskolan

Gymnasieförordningen (2010:2039)

Förarbeten

Regeringens proposition 1985/86:10 *Om ny skollag m.m.*

Regeringens proposition 2009/10:165 *Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet*

Regeringens proposition 2009/10:232 *Strategi för att stärka barnens rätt*

Regeringens proposition 2011/12:50 *En gymnasiesärskola med hög kvalitet*

Regeringens proposition 2016/17:180 *En modern och rättssäker förvaltning – ny förvaltningslag*

SOU 2018:71 *En andra och en annan chans – ett komvux i tiden*

Skolverkets allmänna råd

Skolverkets allmänna råd (SKOLFS 2013:163) om utvecklings-
samtalet och den skriftliga individuella utvecklingsplanen

Skolverkets allmänna råd (SKOLFS 2014:40) om arbete med
extra anpassningar, särskilt stöd och åtgärdsprogram

Övrigt

Skolinspektionen (2011) *Mottagande i särskolan under lupp*,
dnr 40–2011:348

Skolverket (2016) Rapport 435 *Gymnasiesärskolan – uppföljning
och analys av 2013 års reform*

Skolverket (2014) *Integrerade elever*

Bestämmelser som de allmänna råden utgår ifrån

1 kap. 10 § skollagen – Barnets bästa

I all utbildning och annan verksamhet enligt denna lag som rör barn ska barnets bästa vara utgångspunkt. Med barn avses varje människa under 18 år.

Barnets inställning ska så långt det är möjligt klarläggas. Barn ska ha möjlighet att fritt uttrycka sina åsikter i alla frågor som rör honom eller henne. Barnets åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad.

3 kap. 3 § skollagen – Barnens och elevernas lärande och personliga utveckling

Alla barn och elever ska ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål.

Elever som till följd av funktionsnedsättning har svårt att uppfylla de olika kunskapskrav eller kravnivåer som finns ska ges stöd som syftar till att så långt som möjligt motverka funktionsnedsättningens konsekvenser. Elever som lätt når de kunskapskrav som minst ska uppnås eller de kravnivåer som gäller ska ges ledning och stimulans för att kunna nå längre i sin kunskapsutveckling.

3 kap. 4 § skollagen – Information om barnets och elevens utveckling

Eleven och elevens vårdnadshavare och vårdnadshavare för ett barn i förskolan ska fortlöpande informeras om elevens eller barnets utveckling.

3 kap. 5 a § skollagen – Stöd i form av extra anpassningar

Om det inom ramen för undervisningen, genom användning av ett nationellt bedömningsstöd, resultatet på ett nationellt prov eller uppgifter från lärare, övrig skolpersonal, en elev eller en elevs vårdnadshavare eller på annat sätt framkommer att det kan befaras att en elev inte kommer att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås eller de kravnivåer som gäller, ska eleven skyndsamt ges stöd i form av extra anpassningar inom

ramen för den ordinarie undervisningen, såvida inte annat följer av 8 §. Stödet ska ges med utgångspunkt i elevens utbildning i dess helhet, om det inte är uppenbart obehövt.

3 kap. 8 § skollagen – Särskilt stöd

Om det inom ramen för undervisningen, genom användning av ett nationellt bedömningsstöd, resultatet på ett nationellt prov eller uppgifter från lärare, övrig skolpersonal, en elev eller en elevs vårdnadshavare eller på annat sätt framkommer att det kan befaras att en elev inte kommer att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås eller de kravnivåer som gäller, trots att stöd har getts i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen, ska detta anmälas till rektorn. Detsamma gäller om det finns särskilda skäl att anta att sådana anpassningar inte skulle vara tillräckliga. Rektorn ska se till att elevens behov av särskilt stöd skyndsamt utreds. Behovet av särskilt stöd ska även utredas om eleven uppvisar andra svårigheter i sin skolsituation.

Samråd ska ske med elevhälsan, om det inte är uppenbart obehövt.

Om en utredning visar att en elev är i behov av särskilt stöd, ska han eller hon ges sådant stöd.

Bestämmelserna i första–tredje styckena och i 9–12 §§ ska inte tillämpas, om en elevs stödbehov bedöms kunna tillgodoses genom en åtgärd till stöd för nyanlända och andra elever vars kunskaper har bedömts enligt 12 c §.

7 kap. 5 § skollagen – Hur skolplikten fullgörs

Barn som inte bedöms kunna nå upp till grundskolans kunskapskrav därför att de har en utvecklingsstörning, ska tas emot i grundsärskolan.

Frågan om mottagande i grundsärskolan prövas av barnets hemkommun. Ett beslut om mottagande ska föregås av en utredning som omfattar en pedagogisk, psykologisk, medicinsk och social bedömning. Samråd med barnets vårdnadshavare ska ske när utredningen genomförs.

Om barnets vårdnadshavare inte lämnar sitt medgivande till att barnet tas emot i grundsärskolan, ska barnets fullgöra sin skolplikt enligt vad som gäller i övrigt i denna lag. Ett barn får dock tas emot i grundsärskolan utan sin vårdnadshavares medgivande, om det finns synnerliga skäl med hänsyn till barnets bästa.

7 kap. 5 a § skollagen – När det framkommer att en mottagen elev i grundsärskolan inte tillhör målgruppen

Den som arbetar inom skolväsendet ska underrätta elevens rektor om han eller hon uppmärksammar eller får kännedom om något som tyder på att en elev i grundsärskolan inte tillhör grundsärskolans målgrupp. En rektor som får sådana upplysningar ska anmäla detta till elevens hemkommun. Hemkommunen ska skyndsamt utreda frågan.

7 kap. 5 b § skollagen – När det framkommer att en mottagen elev i grundsärskolan inte tillhör målgruppen

Hemkommunen ska besluta att eleven inte tillhör grundsärskolans målgrupp om en utredning enligt 5 a § visar detta. Hemkommunen ska då ta emot eleven i grundskolan eller se till att eleven på något annat sätt får föreskriven utbildning. Hemkommunen ska vidta de åtgärder som krävs för elevens övergång från grundsärskolan till en annan skolform.

7 kap. 8 § skollagen – Mottagande på försök

Den som är elev i grundskolan, grundsärskolan eller specialskolan kan på försök under högst sex månader tas emot som elev i en annan av dessa skolformer, om de huvudmän som berörs är överens om detta och elevens vårdnadshavare medger det.

7 kap. 9 § skollagen – Integrerade elever

En elev i grundskolan kan få sin utbildning inom grundsärskolan (integrerad elev), om de huvudmän som berörs är överens om detta och elevens vårdnadshavare medger det. En elev i grundsärskolan kan under samma förutsättningar få sin utbildning inom grundskolan eller sameskolan.

För en elev som på detta sätt får sin utbildning inom en annan skolform gäller de bestämmelser som avser den ursprungliga skolformen. Rektorn för den skolenhet där eleven får sin undervisning får dock besluta om de undantag från dessa bestämmelser som krävs med hänsyn till undervisningens uppläggning.

11 kap. 8 § skollagen – Ämnen eller ämnesområden i grundsärskolan

Huvudmannen för utbildningen avgör om en elev som tas emot i grundsärskolan huvudsakligen ska läsa ämnen eller

ämnesområden. Rektorn får besluta att en elev ska läsa en kombination av ämnen och ämnesområden samt ämnen enligt grundskolans kursplaner, om eleven har förutsättningar för det. Samråd med elevens vårdnadshavare ska ske innan beslut fattas.

11 kap. 29 § skollagen – Placering vid en skolenhet

En elev ska placeras vid den av kommunens skolenheter där elevens vårdnadshavare önskar att eleven ska gå. Om den önskade placeringen skulle medföra att en annan elevs berättigade krav på placering vid en skolenhet nära hemmet åsidosätts, ska dock kommunen placera eleven vid en annan skolenhet inom sin grundsärskola.

Kommunen får annars frånga elevens vårdnadshavares önskemål endast om

1. den önskade placeringen skulle medföra betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter för kommunen, eller
2. det är nödvändigt med hänsyn till övriga elevers trygghet och studiero.

Beslut enligt andra stycket 2 gäller omedelbart, om inte annat beslutas.

18 kap. 4 § skollagen – Gymnasiesärskolans målgrupp

Utbildningen i gymnasiesärskolan ska vara öppen för ungdomar vars skolplikt har upphört och som inte bedöms ha förutsättningar att nå upp till gymnasieskolans kunskapskrav därför att de har en utvecklingsstörning.

De ungdomar som tillhör målgruppen för gymnasiesärskolan har rätt att bli mottagna i gymnasiesärskola om utbildningen påbörjas före utgången av det första kalenderhalvåret det år de fyller 20 år.

18 kap. 5 § skollagen – Utredning inför mottagande i gymnasiesärskolan

Hemkommunen prövar frågan om en sökande tillhör målgruppen. Beslutet ska föregås av en utredning motsvarande den som enligt 7 kap. 5 § andra stycket ska göras inför beslut om mottagande i grundsärskolan om utredning saknas eller det av andra skäl bedöms nödvändigt.

18 kap. 6 § skollagen – När det framkommer att en mottagen elev i gymnasiesärskolan inte tillhör målgruppen

Den som arbetar inom skolväsendet ska underrätta elevens rektor om han eller hon uppmärksammar eller får kännedom om något som tyder på att en elev inte tillhör gymnasiesärskolans målgrupp.

En rektor som får sådana upplysningar ska anmäla detta till elevens hemkommun. Hemkommunen ska skyndsamt utreda frågan.

18 kap. 7 § skollagen – När det framkommer att en mottagen elev i gymnasiesärskolan inte tillhör målgruppen

Hemkommunen ska besluta att eleven inte tillhör gymnasiesärskolans målgrupp om en utredning enligt 6 § visar detta. Hemkommunen ska då erbjuda eleven utbildning i gymnasieskolan eller vuxenutbildning enligt denna lag. Hemkommunen ska vidta de åtgärder som krävs för elevens övergång från gymnasiesärskolan till gymnasieskolan eller vuxenutbildning.

18 kap. 27 § skollagen – Kommunens ansvar

Varje kommun ansvarar för att alla ungdomar i kommunen som tillhör gymnasiesärskolans målgrupp erbjuds utbildning av god kvalitet i gymnasiesärskolan.

Kommunen får erbjuda utbildning som den själv anordnar eller utbildning som anordnas av en annan kommun eller ett landsting enligt samverkansavtal med kommunen eller landstinget. Kommuner som har ingått ett samverkansavtal bildar ett samverkansområde för utbildningen.

Vilka utbildningar som erbjuds och antalet platser på dessa ska så långt det är möjligt anpassas med hänsyn till ungdomarnas önskemål.

29 kap. 8 § skollagen – Personer med begåvningsmässig funktionsnedsättning

Det som i denna lag sägs om personer med utvecklingsstörning gäller även dem som har fått en betydande och bestående begåvningsmässig funktionsnedsättning på grund av hjärnskada, föranledd av yttre våld eller kroppslig sjukdom.

Personer med autism eller autismliknande tillstånd ska vid tillämpningen av denna lag jämföras med personer med utvecklingsstörning endast om de också har en utvecklingsstörning eller en sådan funktionsnedsättning som avses i första stycket.

I lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade finns bestämmelser om vissa andra särskilda insatser än utbildning.

29 kap. 10 § skollagen – Handläggning

I ärenden som avser myndighetsutövning mot någon enskild enligt denna lag hos en kommun, ett landsting eller en enskild huvudman tillämpas följande bestämmelser i förvaltningslagen (2017:900):

- 10 § om partsinsyn,
- 23 § om utredningsansvaret,
- 24 § om när man får lämna uppgifter muntligt,
- 25 § om kommunikation,
- 27 § om dokumentation av uppgifter,
- 31 § om dokumentation av beslut,
- 32 § om motivering av beslut,
- 33 och 34 §§ om underrättelse om innehållet i beslut och hur ett överklagande går till, och
- 36 § om rättelse av skrivfel eller liknande.

I sådana ärenden hos en enskild huvudman tillämpas även bestämmelserna i 16–18 §§ förvaltningslagen.

Trots första stycket tillämpas inte

1. bestämmelserna i 10 och 25 §§ förvaltningslagen i fråga om uppgifter som rör någon annan sökande i ett ärende om plats i utbildning eller annan verksamhet enligt denna lag, och
2. bestämmelserna i 25 och 32 §§ förvaltningslagen vid antagning för frivillig utbildning.

Det som sägs i denna paragraf gäller inte vid betygssättning.

29 kap. 11 § skollagen – Överklagande

I ärenden där beslut får överklagas enligt 28 kap. tillämpas också 43–47 §§ förvaltningslagen (2017:900).

6 kap. 11 § föräldrabalken – Vårdnadens utövande

Vårdnadshavaren har rätt och skyldighet att bestämma i frågor som rör barnets personliga angelägenheter. Vårdnadshavaren skall därvid i takt med barnets stigande ålder och utveckling ta allt större hänsyn till barnets synpunkter och önskemål.

6 kap. 13 § föräldrabalken – Vårdnadens utövande

Står barnet under vårdnad av två vårdnadshavare, skall vad som sägs i 11 eller 12 § gälla dem tillsammans.

Är en av vårdnadshavarna till följd av frånvaro, sjukdom eller annan orsak förhindrad att ta del i sådana beslut rörande vårdnaden som inte utan olägenhet kan uppskjutas, bestämmer den andre ensam. Denne får dock inte ensam fatta beslut av ingripande betydelse för barnets framtid, om inte barnets bästa uppenbarligen kräver det.

I 8 a § finns bestämmelser om ändring i vårdnaden när den ena föräldern är varaktigt förhindrad att utöva vårdnaden.

6 kap. 13 a § föräldrabalken – Vårdnadens utövande

Står barnet under vårdnad av två vårdnadshavare och samtycker endast den ena till en åtgärd till stöd för barnet, får socialnämnden besluta att åtgärden får vidtas utan den andra vårdnadshavarens samtycke om det krävs med hänsyn till barnets bästa och åtgärden gäller

1. psykiatrisk eller psykologisk utredning eller behandling som omfattas av hälso- och sjukvårdslagen (2017:30),
2. behandling i öppna former som ges med stöd av 4 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453),
3. utseende av en kontaktperson eller en familj som avses i 3 kap. 6 b § första stycket socialtjänstlagen eller
4. en insats enligt 9 § 4, 5 eller 6 lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade.

Ett beslut enligt första stycket får överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätt.

Beslut i frågor som avses i första stycket gäller omedelbart. Rätten får dock bestämma att dess beslut ska gälla först sedan det har vunnit laga kraft.

14 kap. 1 § socialtjänstlagen – Anmälan om och avhjälpande av missförhållanden m.m.

Följande myndigheter och yrkesverksamma är skyldiga att genast anmäla till socialnämnden om de i sin verksamhet får kännedom om eller misstänker att ett barn far illa:

1. myndigheter vars verksamhet berör barn och ungdom,
2. andra myndigheter inom hälso- och sjukvården, annan rättspsykiatrisk undersökningsverksamhet, socialtjänsten, Kriminalvården, Polismyndigheten och Säkerhetspolisen,

3. anställda hos sådana myndigheter som avses i 1 och 2, och
4. de som är verksamma inom yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet och fullgör uppgifter som berör barn och unga eller inom annan sådan verksamhet inom hälso- och sjukvården eller på socialtjänstens område.

De som är verksamma inom familjerådgivning är skyldiga att genast anmäla till socialnämnden om de i sin verksamhet får kännedom om att ett barn utnyttjas sexuellt eller utsätts för fysisk eller psykisk misshandel i hemmet.

Myndigheter, befattningshavare och yrkesverksamma som anges i första stycket är skyldiga att lämna socialnämnden alla uppgifter som kan vara av betydelse för utredning av ett barns behov av stöd och skydd.

Om anmälan från Barnombudsmannen gäller bestämmelserna i 7 § lagen (1993:335) om Barnombudsman.

Artikel 7 FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning – Barn med funktionsnedsättning

1. Konventionsstaterna ska vidta alla nödvändiga åtgärder som behövs för att säkerställa att barn med funktionsnedsättning fullt åtnjuter alla mänskliga rättigheter och grundläggande friheter på lika villkor som andra barn.
2. I alla åtgärder som rör barn med funktionsnedsättning ska barnets bästa komma i främsta rummet.
3. Konventionsstaterna ska säkerställa att barn med funktionsnedsättning har rätt att fritt uttrycka sina åsikter i alla frågor som rör dem, varvid deras åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till deras ålder och mognad på lika villkor som för andra barn, och att de för att utöva denna rättighet erbjuds stöd anpassat till funktionsnedsättning och ålder.

7 kap. 11 § gymnasieförordningen – Urval till nationella program

De sökande tas emot i början på utbildningen på ett nationellt program eller till en sådan särskild variant eller gymnasial lärlingsutbildning som börjar det första läsåret. Om antalet platser är färre än antalet sökande som ska tas emot i första respektive andra hand, ska ett urval göras. Urval, antagning och övrig fördelning av platser ska göras sakligt och opartiskt.

7 kap. 12 § gymnasieförordningen – Urval till nationella program

Om antalet platser på ett nationellt program som anordnas av en offentlig huvudman är färre än antalet sökande, ska företräde ges till dem som har störst behov av utbildningen.

7 kap. 13 gymnasieförordningen – Förfarandet vid antagning till nationella program

En sökande antas till en utbildning i gymnasiesärskolan vid början av ett nationellt program eller en sådan särskild variant eller gymnasial lärlingsutbildning som börjar det första läsåret. Inom de program som är indelade i särskilda varianter eller gymnasiala lärlingsutbildningar som börjar det andra, tredje eller fjärde läsåret fördelas eleverna inför det andra, tredje eller fjärde läsåret på dessa studievägar.

Efter urval bland de sökande ska huvudmannen besluta om antagning.

Skolverkets allmänna råd om mottagande i grundsärskola och gymnasiesärskola samt om urval till gymnasiesärskolans nationella program ger rekommendationer om hur kommuner och skolpersonal bör arbeta när det gäller beslut om mottagande i grundsärskolan eller gymnasiesärskolan samt om hur huvudmän bör arbeta vid urval till gymnasiesärskolans nationella program med offentlig huvudman.

Det är Skolverkets förhoppning att dessa allmänna råd med kommentarer ska fungera som ett gott stöd i arbetet.

Skolverket

www.skolverket.se